

שמשון, גבורתו ונזירותו

בין השופטים ששפטו את ישראל לאחר תקופתו של יהושע אנו קוראים על שמשון. כבר מקריאה ראשונית הרשם המתקבל הוא, שזו תופעה מיוחדת וחריגה, אשר מעלה בפנינו בעיות שונות, שיש לנתחן ולנסות לפותרן. מכל השופטים שקדמו לשמשון, הוא היחיד שבנוסף להיותו שופט הוא גם נזיר. עלינו לברר מדוע צווה שמשון להנזר יותר מכך, מדוע נזירותו היא מיוחדת במינה בכך שצווה עוד מבטן אמו, עד כדי כך שבהלכה המאוחרת יותר גבשה נזירותו כמושג: "נזירות שמשון".

שמשון מופיע כגיבור, גבורתו כיחיד מעוררת את השאלה מה סוד גבורתו, ומדוע לחימתו בפלשתים נעשית תוך שמוש בגבורתו האישית בלבד ולא בראש צבא העם. במסגרת זו יהיה עלינו לברר מה כמוס באותן שערות ראשו. ממילא, תעמוד בפנינו השאלה מדוע בסוף ימיו הן נגזזות מראשו בעל כרחו, וזה מהווה את כשלונו למרות הצלחותיו בראשית דרכו.

שלא כשאר השופטים בתקופתו שעמדו בראש צבא העם, שמשון נלחם כיחיד מול אויבי האומה. השאלה היא, מדוע מנהיגו של העם לא עומד בראש צבאו ועמו? כך גם הוא. מתנכר מהוריו מיד עם גדילתו, כמו שנראה להלן. גם יחסו לאלוקים שונה משאר השופטים. משום כך עלינו לחקור, ולנסות להבין מדוע יחסו של שמשון לסביבתו הכוללת את הוריו ועמו שונה משאר מנהיגי העם. האם זו "אינדבידואליסטיות לשמה". שתחייב אותנו להבין:מה פשר הרצון המכוון לכך שיהיה מנוכר מסביבתו.

בשורת המלאך לאשת מנות, העקרה, שעתידי להוליד לה בן, פותחת את פרשתנו. אנו קוראים על מסכת צוים המחייבים את אם שמשון בכל זמן הריונה. כבר במעמד ראשון נאמר לה שעתידי בנה להוליד כנזיר אלוקים עוד מבטן, ותפקידו מוגדר "להושיע את ישראל מיד פלשתים" (1)

הבעיה שהועלתה, מדוע שמשון צווה להנזר, מוסברת בפרקים הבאים, כשאנו קוראים על פעולותיו ומלחמותיו של שמשון. כשם שנבחר ירמיהו עוד מבטן להיות נביא, "בטרם אצרך בבטן ידעתך ובטרם תצא מרחם הקדשתך נביא לגוים נתתיך" (2) כך גם שמשון נבחר לתפקיד מושיע את ישראל עוד מבטן אמו. אך מאחר שהקב"ה הועיד אותו להלחם בפלשתים מקרבם, להתקרב לנשותיהם, לעורר בתוכם מהומות ולהרוג בהם, הוא חייב להתנזר. כל אדם אשר יעמדו בפניו פיתוים כה רבים וכל מסבת חייו תהיה בתוך תרבות כשל הפלשתים עלול להתדרדר ולהטמע בתוכם. משום כך, שמשון צווה להיות נזיר כדי לקדש עצמו מהחומר ולפתח לעצמו תרס-מגן בפני השפעות חיצוניות. לא תעזור נזירות רגילה, אלא היא חייבת להיות עוד מבטן אמו, כדי שכבר בהולדו יתקדש הנער, ומתוך מגמה זו יתקדש בכל תקופת-חייו. זהו ציווי פסיכולוגי המבין את נפש האדם, כדי למנוע ממנו להטמע בגוים.

1. פרשה זו מופיעה בספר שופטים בפרקים י"ג - ט"ז. כל הציטוטים להלן מפרשה

זו לא צויין מקורם המדויק.

2. ירמיהו א, ה.

מתוך כך, עלינו לשאול מדוע א"כ שמשון נלחם בפלשתים דוקא מקרבם ולא כשאר הושפטים הנלחמים בראש צבא עם. זו שאלת מפתח להבנת פרשת שמשון כי היא המנסה לדחור ולברר מה המיוחד בו ובתקופתו. אם נדע את פתרונה נוכל להעמיד בפנינו את שאר השאלות ולנסות לפותרן.

עוד בתקופת האבות אנו קוראים על פלשתים אך הרבו לציין זאת החוקרים שאין הם אותם הפלשתים שהיו בתקופת הושפטים. (3) העם הפלשתי בתקופת הושפטים הוא מהגר מאיי הים שבאזור כרתים. הם הגיעו לחופי ארץ ישראל ולא הסתפקו ברצועת החוף הדרומית אלא החלו לכבוש את הארץ ולנסות לשלוט בכלה. שלא ככל העמים באותה תקופה שמו הפלשתים דגש חזק ביותר על הפיתוח הטכנולוגי והתעשייתי שלהם. הם משכללים את עוצמת הקרב, ומפתחים את האסטרטגיה הצבאית בתקופתם. בתקופה מאוחרת יותר אנו קוראים על תלנושתו של גולית הפלשתי ואנו עדים לכך שהוא עטוף שריון ברזל ונחושת ומיני כלי-זין חדשים שלא היו לפני כן בתקופת התנ"ך. פלשתים אלו, יצרו את תודעת כלי הנשק ושכללו את אמצעי הלוחמה. מאוחר יותר, העולם כולו למד מהם את פתוח אמצעי הלחימה, ויש רבים הרואים את המיתולוגיה היוונית על כל סיפורי הגבורה שלה כהמשך וחיקוי התרבות הפלשתית, בפרט, זו של ספרטה. כך גם דמותו של הקטור הלוחם ההירואי בטרויה שלכדשו מתואר כשל גולית. אלוהיהם של הפלשתים היו הדגוני ובעל זנב, והם ירשו אותם מהבנענים שהיו בארץ לפניהם.

על הפלשתים המאוחרים שבתקופת הושפטים והמלכים אנו קוראים בפעם הראשונה כאויבי עם ישראל באופן מאסיבי בתקופת שמשון, בתקופה זו נאמר בפעם הראשונה "ויתנם ה' ביד-פלשתים". משום כך, בפעם הראשונה שמיועד עם ישראל להלחם בפלשתים באופן חזק והחלטי, יש להלחם באופן שונה.

אילו היו נלחמים ישראל בפלשתים צבא מול צבא היה ניתן לומר שתמיד יש צבא מנצח והפעם הצליחו ישראל. אך בפעם הראשונה שנלחמים בהם יש לנצחם באופן יחודי שיראה את כוחו האמיתי של עם ישראל, למרות שכך לא יצליחו ישראל להכחידם.

מול תפיסת הכת הפיסית של פלשתים יש להעמיד את מיוחדותו של עם ישראל ברוחניותו. מול תפיסת-הכמות והעוצמה הצבאית יש להעמיד לוחם יחודי שינצחם. מול אלוהי פלשתים, אשר בשמו הם נלחמים מתבקש מעצמו הצורך בהעמדת נציג הקב"ה בעולם.

המצב שבו שלטון פלשתים בעם ישראל הביא לכך שהקב"ה החליט להושיע את ישראל ע"י שמשון. לשם כך נבחרת משפחת מנוח להוליד ולזכות את ישראל במושיע שכוה. התנ"ך מספר לנו שלאחר התגלות המלאך לאשת מנוח היא מספרת לבעלה את אשר קרה לה. מנוח כפי הנראה מפקפק בכך ופותח בתפילה לה' שישלח שוב את המלאך שיורה בשנית את אותם הציווים והאיסורים שעליהם לקיים. מתפילה זו מתבקש שמלאך ה' יתגלה למנוח כדי להוכיח לו שכך הם הדברים. להפתעתנו אנו קוראים שהמלאך מתגלה שוב לאשה ולא למנוח. אין ספק שההתגלות השניה באה

3. לשם כך עיין מאמרו של יהודה קיל "בין ישראל לבין גויי הארץ בספר שמואל", ניב המדרשיה תשל"ח-ט', כרך י"ג עמ' 90 ואילך. וכן פרופ' יהודה אליצור במבוא לספר שופטים, דעת מקרא, הוצאת מוסד הרב קוק עמ' 18-19.

לומר לנו שהאשה היא ה"ציר המרכזי" בהולדת שמשון, ומנוח בעלה מנגן ב"כינור שני". "וילך מנוח אחרי אשתו – מכאן שמנוח עם הארץ" כך דרשו חז"ל. 4. המשפחה שנבחרה היא מורכבת מאשה עקרה שלא ילדה, ובעל עם הארץ; כל זה כדי להדגיש בפנינו רעיון מסוים והשאלה היא מהו אותו רעיון.

כשמשון גדל ויורד תמנתה הוא חוזר ומספר להוריו על רצונו לשאת לאשה אחת מבנות פלשתים. הוריו מגלים חוסר שביעות רצון מכך, ומביעים בפניו את סלידתם מרעיון זה והתנ"ך מסכם בקביעתו ההחלטית של שמשון שהוא יקחנה לאשה. אך מופיע פסוק נוסף "ואביו ואמו לא ידעו כי מה הוא וכו'".

מאוחר יותר שמשון יורד לתמנה ומאריך את הדרך כדי לא לעבור מתוך הכלים והנה אריה שואג לקראתו והוא מצליח לגבור עליו ולשסע אותו. אך התנ"ך מוסיף ומספר "ולא הגיד לאביו ולאמו את אשר עשה". בהמשך אותה פרשה מסופר על שמשון הרודה את הדבש והולך ונותן להוריו שיאכלו. גם כאן התנ"ך מוסיף ואומר: "ולא הגיד להם כי בגיית האריה רדה הדבש". החזרה על העובדה שהורי שמשון לא מעודכנים בפרטי חייו בנם מודגשת בסיפור התנכ"י. אין התנ"ך מספר לנו עובדות מיותרות וכשיש חזרה מודגשת עלינו לברר מה עמד מאחורי אותה חזרה.

כפי הנראה קימת מגמה כאן להורות לנו, שהורי שמשון הם שליחי הקב"ה לזכות את העולם במושיע את ישראל. המשפחה שנבחרה היא: אם עקרה, ואב עם הארץ, כדי שלא נחשוב שבזכותם נולד בן שכוה אלא שהם רק שליחים של ה'. לאחר גדילתו של שמשון תפקידם תם ונגמר. באותו יום שבנם מתחיל את שליחותו אין להם כל מקום בקביעת דפוסי חייו. מעתה ואילך שמשון עושה רק את רצון אלוקים ללא התערבות אנשים נוספים.

חנה, לאחה ששמואל מוקדש לה' על ידה מבקרת אותו אך אינה מתערבת בשיקוליו ומעשיו. הורי שמשון מתערבים במעשיו בנם, והתנ"ך רוצה להראות לנו שאין זה מענינם. הניכור מהוריו הוא מכוון כדי שלא יעמדו בדרכו בהגשמת יעדו כשליח ה'. מאותו רגע שהוא עומד על דעתו ומתחיל בשליחותו אזי הוא נציגו של הקב"ה בלוחמה בפלשתים ובהצלת ישראל. משום כך, כנציג הקב"ה רק ממנו הוא מקבל הנחיות למעשיו, ולא מהוריו. כדי להדגיש את עובדת היותו מגשים את שליחות ה', ואת הקשר האיתן בין שמשון לקב"ה, מספר לנו התנ"ך על ניכור בינו לבין הוריו, כי אין הוא מושפע יותר מהוריו אלא כל מעשיו הם פרי הקשר בינו לבין הקב"ה.

בכל תקופתו של שמשון לא מסופר לנו על קשר בינו לבין עם ישראל. אין אנו קוראים כלל על עמידתו של שמשון כמנהג העם. להוציא פעם אחת אין בכלל פגישה בין שמשון לעם או לציבור אנשים יהודים. אך צא וראה, אותה פגישה היא כאשר העם רוצה להסגיר אותו לידי פלשתים. לא רק שאין פגישה חיובית בין מנהיג לעמו, אלא כשהם כבר נפגשים זו פגישה דסטרוקטיבית בכך שרוצה העם להמיתו: אלא שכאן שוב אנו קוראים שהמטרה היא גילוי כח הקב"ה בעולם מול אותם אויבי ישראל בעלי הנטיות להתעצמות וכח. התפתחותו של צבא פלשתים ותעצומות כוחו; מן הסתם גרם למורא והתפעלות מצד עמי הארץ וכן עם ישראל. משום כך, צריך הקב"ה להוכיח להם שהוא לבדו יכול לנצחם, ובידו הדבר. אפילו בידי שליחו

4. ברכת סא... ערובין יח:.

של הקב"ה שהוא אדם רגיל יש, ברצות ה', הכוח לעמוד ולערער את עצמתם, זו הסיבה לכך שמשוון נלחם דוקא באויב הפלשתי באופן שכזה. בדומה לו יהונתן נלחם בפלשתים במכמש עם נושא כליו בלבד, ומנצחם. כשבפי יהונתן הטענה "אין לה מעצור, להושיע ברב או במעט" (5) כדי להמחיש לנו את הופעתו כיהיד, לא מסופר כלל על יחסים בינו לבין העם מבחינה צבאית. משוון מתהלך יחידי ובודד, אין לו משפחה והורים שתומכים בו ואף לא עם שנלחם מאחוריו. יותר מכך; התנ"ך רוצה להראות לנו, שהעם לא עומד מאחוריו אפילו באופן מוראלי. עלינו לנסות ולברר, אם יחיד הוא, מה סוד גבורתו ובמה כוחו בכך שיכול לעשות מופתים מלחמתיים מיוחדים במינם בפני האויב הפלשתי.

הגבורה בעולם העתיק ציינה את העוצמה הגופנית. הכוח הגופני של האדם הוכיח את גבורתו, וממילא, עצמה כמותית של עם מבחינת נשקו וחיליו נתנו לו שם של "עם גיבור". כך התחיל הדבר במצרים, והמשיכו זאת הפלשתים ואף שכללו את קודמיהם. כמו שציינו לעיל, כל שאר העמים חיקו את הפלשתים בכך, כיחוד העם היוני ותרבותו ההלניסטית.

משוון מבטא גבורה באופן שונה לחלוטין. הוא מציג תפיסה הקובעת שגבורה אינה ביטוי של עוצמת כוח הגוף ושריריו בלבד. הגבורה מתגלמת בהתמודדות. עוד מבטן אמו ובגודילתו קימת התמודדות עם יצר האדם הטבעי. הנוצרות היא סובלימציה של יצר האדם באופן גבוה יותר משאר מקימי המצוות. ההתמודדות וההתגברות על יצר האדם זו גבורתו האישית של משוון כלפי עצמו. משום כך, גם גבורתו החיצונית כלפי אויבי ישראל מתבטאת בהתמודדות. אותו אדם אשר מצליח להתמודד עם יצרו הוא אשר יצליח גם להתמודד עם אויביו. העמידה מול אויבים רבים ועצומים ממנו, שלכאורה לא מתירה ספק בנצחונם, היא זו שמכשירה את הנויר-גיבור לנצח.

וכל זאת מדוע? כי המתמודד עם יצרו מבטא רצון עז להתקשרות עם הקב"ה: זהו ויתור על הנאות האדם ונסיון להתקדם ולהתקדש לקב"ה. משוון עומד יחיד מול רבים ובעצם עמידתו מולם הוא סומך ובוטח שהקב"ה יתן לו את הכוח לנצח כי הוא נלחם "בשם ה'". ההתמודדות עם רבים, במבט ראשון, האדם נרתע ממנה, כי יצר החיים אומר לו לא לסכן את נפשו. להתעלות זו של משוון, בכך שרואה את יעודו ומתמודד עם יצרו האומר לו אחרת, הקב"ה עוזר. כך גם עמד יעקב יחיד מול רבים כשהתכוון למלחמה ולהתמודדות עם אחיו עשוי כשמחנהו מנה כמה נשים וילדים. כך גם עתיד דוד לעמוד עם אבן קטנה מול חניתות ומגינים של גלית הפלשתי. כשאנו קוראים שהעם יורד להסגירו לדי פלשתים מפחד. משוון רק מהם ומבקש מהם "השבעו לי פן תפגעו בי אתם", כי כוחו לא יוכל לעמוד לו מול עם ישראל. אילו גבורתו היתה כוח ושרירים בלבד, אולי היה מנסה לברוח ממסגיריו ולהכות בעמו. אך כוחו של משוון ניתן לו מאת הקב"ה כפונקציה ישירה של התמודדותו. מול עם ישראל אין לו צורך להתמודד ומשום כך לא ניתן לו הכוח. מול יצרו שלגביו שייכת התמודדות ניתן לו הכוח לנצח וכך גם בהתמודדותו עם אויבי העם. משום כך מבקש משוון מבני ישראל שיסגירו לו שלא יסגירו אותו.

5. שמואל א', י"ד, ו.

ברגע שהתמודדותו האישית עם יצרו נכשלה, באותו רגע ששערותיו נגזזות מראשו, שמשון מאבד את כוחו. שערות ראשו מבטאות באופן סמבולי את נזירותו והתגברותו על יצרו; אותו רגע שהן מוסרות ממנו אנו מבינים שמשון הפסיק להתמודד עם יצרו וממילא סר כוח ה' ממנו והוא כבר לא יוכל להתמודד עם האויבים של ישראל.

לפיכך גבורתו של שמשון היא, כשהוא מתמודד בחייו הפרטיים עם יצרו האנושי והחמרי. גבורתו כמושיע ישראל היא בכך שמתמודד עם יצר החיים שלו ורואה את יעודו כמגשים בשורת אלוקים בעולם. כשהוא מקים את ההתמודדות הללו ביצרו הוא גם מצליח להתמודד באויביו ואף לנצחם. ברם, אם הוא נכשל בהתמודדות הראשונה סר כוחו מעליו מאפשרות ההתמודדות השניה.

ראינו אם כן, שמשון נולד כנזיר עוד מבטן אמו כדי להכשירו לעתידו בכך שילחם בפלשתים מקרבם. הטעם לכך שהוא נלחם מקרבם הוא שהקב"ה מראה לעולם בכלל ולעם ישראל בפרט את כוחו להלחם באותו אויב אדיר שכל העולם כולו מפחד מפניו ועתיד לחקות את עוצמתו.

שימשון כנציגו של הקב"ה באותה מלחמה הוא יחיד, מפני שרק כך ניתן יהיה להבין שהוא שליח ה'. בנוסף לכך, נצחונו של יחיד מול רבים יביא לכך ששמו של הקב"ה ירום בעיני כל יושבי הארץ. ככל שהוא יתרחק מהעם ויהיה מנוכר ממנו כך יחידותו תראה על עוצמת הקב"ה ולא עוצמת אנוש. לכן העם לא מתיצב מאחורי שמשון אף לא באופן מוראלי.

גם הניכור בין שמשון להוריו מדגיש בפנינו את עובדת היותו שליח-ה'. הוא מתרחק מהם ומסרב לקבל מהם הנחיות למעשיו כי הוא שליח ה' ורק ממנו הוא מקבל הנחיות. זו הוכחה נוספת להיותו נציג הקב"ה בעולם.

נצחונו אם כן בפלשתים כנציג הקב"ה הוא בגבורתו האישית. כוח זה אינו מבוטא בשריריו בלבד, אלא כמתת ה' שיגשים את יעודו. הכוח ניתן לו עקב היותו אדם שמתמודד עם יצרו. בחייו האישיים הוא נזיר, דבר המחייב אותו להתמודד יותר עם יצרו משאר מקיימי מצוות התורה. בחייו כמושיע ישראל הוא גם מתמודד עם יצר החיים שבו. התמודדותו אלו נותנת לו את הכוח להלחם בפלשתים. כשהוא לא מצליח ויצרו גובר עליו (והשערות מסמלות את נצחון יצרו) גבורתו נוטשת אותו. משום כך חובה עלינו לברר מה גרם לנפילתו, ומדוע הוא איבד את כשרונו להתמודד ועקב כך נטשה אותו גבורתו? לשם כך עלינו לנסות להבין את מסכת-חייו של שמשון על פי מבנה הפרקים בתנ"ך.

הפרקים בספר שופטים המספרים על שמשון מהווים שלש יחידות. יחידה ראשונה בפרק י"ג שבו מתוארת משפחת מנוח, עד תחילת תקופת שליחותו של שמשון שנאמר בה: "ותחל רוח ה' לפעמו במחנה דן בין צרעה ובין אשתאול".

היחידה השניה היא בפרקים י"ד-ט"ו שבהם מתוארים עלילותיו של שמשון ונצחונו הגדול באויביו הפלשתים תוך כדי לוחמה מקרבם. בסיום אותה תקופה אנו קוראים "וישפוט את ישראל בימי פלשתים עשרים שנה".

היחידה השלישית היא בפרק ט"ז הפותחת בפסוק "וילך שמשון עזתה וירא שם אשה זונה ויבוא אליה". בפרק זה מתוארת הדרדרותו האישית של שמשון עד שהוא מובט בפני אויביו הפלשתים. בסיום הפרק אנו קוראים "ויקברו אותו בין צרעה

ובין אשתאול בקבר מנוח אביו והוא שפט את ישראל עשרים שנה".
בסיום התקופה השנייה מופיע כאמור הפסוק "וישפוט את ישראל בימי פלשתים
עשרים שנה" שצריך היה לכאורה להופיע בסוף חייו. נשאלת השאלה מתי הן אותן
העשרים שנה ששפט, ושמה שפט ארבעים שנה בסכום אחד. ובכלל, הרי פסוק בסגנון
זה במקרא מסכם בדרך כלל תקופה של אדם, וא"כ מדוע באמצע חייו של שמשון
התנ"ך מסכם את תקופתו. (6)

אלא שבתקופתו הראשונה של שמשון אנו קוראים כיצד הוא מקיים את יעודו
כשליח ה'. הוא מתקרב לפלשתים, משסע בהם, נלחם בהם, ומוכיח את יתרונו וכוחו
של הקב"ה בעולם. הוא מתמודד בהצלחה עם יצרו וכוחו ומתוך כך הוא גם גובר על
אויביו ישראל. מלחמתו האחרונה ביחידה זו בפלשתים, לאחר שבני ישראל הסגירו
אותו, היא ברמת לחי והוא מצליח להכות בהם אלף איש.

לאחר אותה מלחמה, שמשון צמא מאוד ופתח בתפילה לקב"ה מתוך חשש
לחייו, "אתה נתת ביד עבדך.... ועתה אמות בצמא ונפלתי ביד הערלים". זו הדרגה
הגבוהה ביותר של שמשון. כל הנצחונות לא סימאו את עיניו, הוא יודע כי מאת ה'
הדבר. מתוך ענוה הוא מתפלל, ביודעו שיעודו בחייו לנצח את הערלים בשם ה'.
שמשון מתפלל למים כדי שלא ימות מאחר ונראה לו שקימות מגמות סותרות בדרך
ה'. שמשון מאמין שהוא חייב להוסיף לחיות כדי להמשיך את היעוד שנתן לו הקב"ה,
ומשום כך הוא מתפלל. הכרת מקומו בעיני עצמו ותפיסת יעודו כעבד ה' ללא סטייה
קלה מביאה לכך שינתן לו מאת ה' - מים. אין הוא מדבר לסלע ואף לא מכה בסלע
אלא הסלע נבקע מעצמו ושמשון שותה ורוחו שבה אליו. הוא עמד בנסיון אשר יכל
לרומם את ליבו לאחר נצחונות שכאלה והוא מצליח לעמוד בו, משום כך הוא זוכה
לנס אישי שנעשה לו (דבר שלא נעשה לאנשים רבים בתנ"ך). במדרגה זו שאולי אין
למעלה ממנה מסתכמת תקופתו הראשונה בכך ששפט את ישראל עשרים שנה.
ככל בן תמותה הבנוי מחומר אין שמשון מסוגל לעמוד כמתח העצום עם יצרו.
בסופו של דבר הוא נכנע לו ובכך מתחילה תקופת חייו השנייה. "וילך שמשון עזתה
וירא שם אשה זונה ויבוא אליה", הוא הולך לעזה ונגרר אחר יצרו והולך שבי אחרי
עיניו. חז"ל הבחינו בכך ואמרו שעתיד שמשון למות במקדשי עזה ושעיניו יעקרו
ממקומם, וכל זאת, מדה כנגד מדה על תחילת הידרדרותו. (7)

בהמשך אותה פרשה הוא מתאהב בדלילה ומספר לה את סודו וגורם לכך
שנגזרות שערות ראשו מעליו. זהו שלב סמלי האומר לנו שמשמשון לא עמד בהתמודדות
עם יצרו, ואף יצרו גבר עליו, ומשום כך הוא גם לא מצליח להתמודד עם אויביו
שקמים עליו. אמנם הוא מנסה לקום ולהחלם בפלשתים אך התנ"ך כותב "והוא
לא ידע כי ה' סר מעליו".

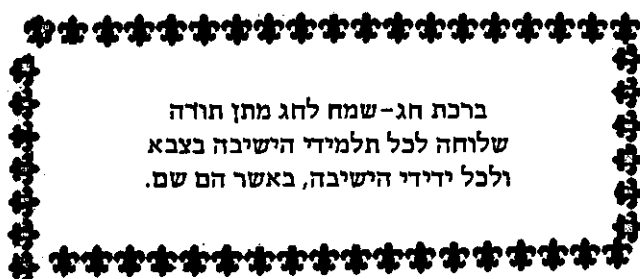
הפלשתים מנקרים את עיניו ומורידים אותו לבית האסורים שבעזה. מסופר
לנו שהוא היה טוחן שם וכן ששער ראשו החל לצמוח כאשר גולח. כפי הנראה שמשון
בבית האסורים הבין את פשר הידרדרותו. הוא הבין שבמקום לשלוט ביצרו, יצרו שלט
בו. שערו מתחיל לצמוח, כדי לסמל בכך שמשמשון מבין את יעודו האמיתי כשליח ה'.
כך, בזמן שהוא מובל למקדש כדי לצחק את הפלשתים הוא חוזר לכוחו. הוא פונה

6. על בעיה זו עמד כבר יוסי עופר במאמרו "שמשון בחייו ובמותו", עלון שבוע
אב, תשל"ט, גליון 76.

7. סוטה ט:.

בתפילה: "ויאמר: ה' אלוקים, זכרני נא וחזקני נא אך הפעם הזה ואנקמה ... מפלשתים". כשם שבתפילתו הקודמת בעין הקורא הוא מגיע לדרגה גבוהה בהתקשרות לקב"ה כך גם הפעם. בתפילה זו אנו רואים שחיינו אינם חשובים עוד בעיניו, אלא רק יעד וכנוקם בפלשתים. במלותיו האחרונות "תמות נפשי עם פלשתים", הוא מתגבר על יצר החיים למען הגשמת יעדו כשליח ה'. בזכות התמודדות זו, שב כוחו אליו והוא מצליח למוטט את הבניין, יחד עם כל הפלשתים אשר בתוכו. מחשבתו לפני מותו מראה לנו שמשוון חוזר בתשובה שלמה לפני הקב"ה. החל מצמיחת שערתיו בבית האסורים, ועד למלותיו האחרונות לפני מותו, הוא מראה על נסיונו להתקרב שוב לקב"ה. האדם הפותח מלמטה פתח כחודו של מחט הקב"ה עוזר לו מלמעלה ופותח כפתחו של אולם. משום כך, משוון מצליח במעשהו האחרון, וכך גם מסכם התנ"ך "ויהיו המתים אשר המית במותו רבים מאשר המית בחייו". תשובה אמיתית מביאה לכך שהקב"ה סולח לאדם ומחזירו למצבו ולמעמדו לפני החטא, ובעצם לראשית דרכו. מאחר והתשובה טמונה בעולם ובתוך האדם, כוחו של האדם שמנוצל לפעמים למעשה רע חייב להשתנות ולחזור לטובו האמיתי, ולאחר חזירתו האדם שב למקורו. כדברי הרב קוק זצ"ל: "... המוסר מקיף את הכל ... המעשה המסתעף שאינו מכוון לשרשו, חוזר למקורו בעילוי הרצון".⁸

כך גם התנ"ך מסכם שוב את תקופת משוון בכך ששפט את ישראל עשרים ונה, לאמור לנו שנטלחו לו שנותיו הרעות והן אינן נחשבות, ורק עשרים השנים, שבהן שפט את ישראל בגבורה, נחשבים לו בסכום חייו. משוון חוזר בתשובתו למקורו ולראשית דרכו וכשם שבסופה נאמר: "ותחל רוח ה' לפעמו במחנה דן בין צרעה ובין אשתאול", כך גם במותו: "וירדו אחיו וכל בית אביהו וישאו אותו ויעלו ויקברו אותו בין צרעה ובין אשתאול".

8. אורות התשובה פרק יב, ז.